

АМЕРИКАНСЬКІ ВІДТІНКИ СІНО-АМЕРИКАНСЬКОЇ КИТАЙСЬКОСТІ В РОМАНІ Ю ЛІХУА «МІЖ РОЗЛУКОЮ ТА ПРОЩАННЯМ»

AMERICAN TRAITS OF SINO-AMERICAN CHINESENESS IN YU LIHUA'S NOVEL «BETWEEN PARTING AND GOODBYE»

Селігей В.В.,

*orcid.org/0000-0002-4611-8245**кандидат філологічних наук, доцент,**доцент кафедри порівняльної філології східних та англослов'янських країн
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

У статті на матеріалі роману китайсько-тайваньсько-американської письменниці Ю Ліхуа «Між розлукою та прощанням» (2003) висвітлено аспект віддалення від китайської ідентичності в китайськомовному сино-американському дискурсі. Розглянуто проблемно-тематичні та семантичні особливості художнього синтезу східної та західної культури. Розроблення теми жіночої американської мрії конкретизоване в зображенні повсякденного побуту та робочого життя. Китайсько-американський світ роману розгортається через контрапунктну взаємодію поетики та стилістики, виразно китайських, наповнених ремінісценціями на класичну та сучасну китайську літературу, та плану змісту, в якому розгортається тема китайського освоєння США та освоєння китайців в США. Елементи американськості експліковані в китайськомовному творі китайсько-американської літератури на рівні реалій повсякденного життя, на проблемно-тематичному та сюжетному рівнях, зокрема перенесенні фокусу оповіді з романтичної лінії на робочі стосунки. Виразним аспектом є неоднозначна оцінка «китайськості»: на інтертекстному рівні роман насичений діалогом із лінгвосвітом китайської класичної та сучасної літератури, в романі присутня естетизація. Ю Ліхуа пропонує перспективу «знайомства китайського читача з Америкою», фокусуючись на жіночому аспекті бачення китайського варіанту «американської мрії». США осмислюється в романі як можливість звільнення жінок від патріархатних обмежень китайського суспільства, настільки вкорінених, що вони стали майже невидимими. У центрі оповіді знаходиться персонаж-чоловік, що дозволяє побачити внутрішню сторону патріархатного мислення через ситуацію конфлікту, який не може бути вирішений без виходу за межі конвенціональної свідомості.

Ключові слова: композиція, образна система, жіночі образи, поліфонія, протагоніст, роман, сюжет, транскulturація, цитатність.

В статье на материале романа китайско-тайваньско-американской писательницы Ю Лихуа «Между разлукой и прощанием» (2003) выявлено проблемно-тематическое своеобразие художественного осмысления опыта китайско-американской транскulturации в различных перспективах. Рассмотрены проблемно-тематические и семантические особенности, репрезентирующие попытку создания китайскоязычной версии китайско-американской литературы. Ю Лихуа предлагает перспективу «знакомства китайского читателя с Америкой», фокусируясь на женском аспекте китайского варианта «американской мечты». США осмысливается как возможность освобождения от патриархатных ограничений китайского общества, настолько укорененных, что они стали почти невидимыми. В центре повествования стоит персонаж-мужчина, позволяя увидеть внутреннюю сторону патриархатного мышления через ситуацию конфликта, который не может разрешиться без выхода за пределы конвенционального сознания.

Ключевые слова: композиция, образная система, женские образы, полифония, протагонист, роман, сюжет, транскulturация, цитатность.

The article is devoted to the study of the works by contemporary Chinese language Chinese American woman writer Yu Lihua. Her works have not been studied by Ukrainian scholars and the English-language literary criticism of her works is far from sufficient. The article is focused on the author's reconsidering the "American Dream" myth from various points of view, which can be denoted as male and female, those of success and those of disillusionment. The portrayal of Tianlei contains meaningful allusions to Chinese literary tradition, especially the novel "The Dream of the Red Chamber" and the lyric portrayal of self-introspective literati's deep disillusion with life. The novel is also interesting for its manifold alienation consciousness: Tianlei, as well as Yishan represents the second generation of Chinese refugees, he does not identify with native Taiwanese, seeing the mainland China as the lost motherland. This makes him "strange" and "other" to every society he communicates. He is at home only with his past university mentor, who dies in a road accident in the course of the novel. The titular image of palm trees symbolizes persistence and solitude, Tianlei is willing but unable to stand up to. Thus Yu Lihua works out an alternative to Chinese American literature, which neither seeks to acquaint American reader to strange culture, nor portrays any variant of hyphenation, considering instead the various Chinese personalities challenged by transcultural reality. Yu Lihua's language sounds very contemporary and very Chinese, thus completing at least three-dimensional structure of her artistic worldview.

Key words: allusion, artistic language, female imagery, canon, Chinese American literature, transculturation, otherness.

Постановка проблеми. Роман Ю Ліхуа «在离去与道别之间», 2003 китайські дослідники визначають як сучасну американську версію «Неофіційної історії конфуціанців», однак при більш уважному погляді ця схожість виявляється доволі поверхневою, простежуючись тільки на

рівні фабули розповіді про життя маленького світу вихідців із Китаю 北美华人知识圈, які працюють в університетах США.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У китайській науці цей роман Ю Ліхуа окремо розглянуто в передмові Ч. Янга до першого видання

роману. Саме тут його визначено в порівнянні з творами Цянь Чжуншу «Місто в облозі», Цао Сюєциня «Сон у червоному теремі» та У Цзін-цзи «Неофіційна історія конфуціанців». Окрім фабульної подібності, на думку дослідника, роман Ю Ліхуа продовжує ряд визнаних шедеврів китайської літератури завдяки вмінню зобразити складні характери, а також надзвичайній уважності до найдрібніших деталей оповіді та зображуваних образів, яка проявляється в застосуванні слів із «довгою історією», створенні виразних точкових ремінісценцій із класичною китайською літературою. Ч. Ян вбачає подібність персонажів, створених Ю Ліхуа, з героями «Сна в червоному теремі». Зокрема, Жу Чжень нагадує Лінь Дай-юй, а Ци-інь осмислюється як поєднання рис, показових для характерів жіночих персонажів «Сна в червоному теремі» Сюе Баочай та Ван Сіфен. У зв'язку із цим Ч. Ян пропонує тлумачити роман як метафору стосунків головних персонажів, колишніх товаришів, які, ставши ворогами, розлучилися не попросившись. Зіставляючи роман Ю Ліхуа із творами її китайських сучасників, Ч. Ян зазначає, що образна система її роману вирізняється відсутністю фокусу на соціальній або індивідуально-психологічній проблемності, характерній для творів Цянь Чжуншу, Ван Мена, Мо Яня. Роман «Між Розлукою та прощанням» згадано в контексті проблематики дослідження особливостей критико-аналітичної рецепції творчості Ю Ліхуа в статті Селігея В.В. «Дискурс китайсько-американської транскультурації у творчості Ю Ліхуа: проблеми критико-аналітичної рецепції» (2017).

Невирішені питання. Роман «Між розлукою та прощанням» залишається практично недослідженим у зарубіжній науці, а в китайській розглядається виключно як складова частина китайської літератури «про іноземних студентів», залишається нерозглянутим діалог культур, осмислений у романі.

Мета дослідження полягає в розкритті транскультурації як основи поетики та семантики роману, проявленій не тільки в топографії американського місця дії, а й на образно-композиційному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження. У центрі оповіді – історія суперечливого товаришування двох викладачок Ци-нь 次英 та Жу-чжень 如真. Ці стосунки проходять етапи знайомства, дружби, суперництва, непорозуміння, віддалення. Вони знайомляться за рекомендацією їх спільного знайомого. Користуючись допомогою Жу-чжень, Ци-інь отримує роботу як безпосередній началь-

ник Жу-чжень. У спільній діяльності розкриваються відмінності їх характерів. Жу-чжень поєднує викладацьку діяльність із письменництвом, не прагне просуватись кар'єрою, тому завжди готова чимось поступитися та прийти на допомогу подрузі. Ци-ін, навпаки, ускладнює стосунки запальною вдачею, підозрами, прагненням довести свій авторитет. Дізнавшись про зв'язок Жу-чжень із ректором, вона сприймає це як інтригу, спрямовану особисто проти неї, з метою капостити, обмовляти, лихословити, чинити підступи. Цей персонаж розкривається протягом оповіді від «позитивного» до «негативного», у чому 杨振宇 вбачається прояв характерного для китайської літератури образу лиходія, в якому лихе приховане за зовнішньою добротою, товариськістю, поступливістю. Зрештою, всі намагання Ци-інь закінчуються невдачею, колишні друзі відгортаються від неї. Тлом для цих стосунків слугує маленький світ китайських викладачів у США, влучно визначений Ч. Янем як «ліс учених» 士林. У цьому визначенні виразно прочитується аналогія зі світом учених у традиційному Китаї: це й назва академії танського Китаю Хань-лїнь 翰林, визначення вченої спільноти в романі У Цзін-цзи «жу-лїнь» 儒林.

Головний задум роману Чж. Ян визначає як 忧世伤生 «засмучення непривітністю світу». Це одна з провідних тем китайського мистецтва, в якій актуалізується буддійський погляд на світ як паділ плачу, в якому неможливе щастя, а радість скороминуша. Краса трагічного фіналу, хоча й м'якого, порівняна зі «Сном у червоному теремі», створює в романі відчутні ремінісценції на цю китайську традицію. Виразно китайською рисою ліричної оповіді в романі є її помірність, не звучить тема пристрасті, натомість створюється атмосфера, суголосна японським збіркам «сю», в яких лірична тема розкривається у гранично метафоричній поезії танка.

Контрапунктом до цієї східної теми звучить тема вільного, безпроблемного, порівняно з китайським, американського життя. Ця безпроблемність, атмосфера задоволення життям у його дрібницях є наскрізним настроєм для американської теми у творчості Ю Ліхуа. Даний настрій майже непомітний, доки залишається неактуалізованою його протилежність – трагічна у своїй повсякденності й невідворотності вимога жертвувати чимось заради добробуту, як це показано в романі «Знов бачу пальми, знов бачу пальми».

Визначною рисою бачення китайсько-американського світу в романі є поєднання виразного виділення з-посеред американського оточення й

майже розчинення в ньому. Перспектива в романі не сфокусована на родині як осередку буття китайців, як це зроблено в цілій низці творів починаючи від романів П. Лю та Лінь Юй-тана. Ю Ліхуа не розробляє цілісний образ чайнатауну як осередку китайськості. Ринок чайнатауну, загальновідомий знаковий локус китайськості згадується тільки один раз на початку роману, поза межами оповіді залишається родинна ієрархія, яка часто стає стрижнем для фабули й китайськомовних й англо-мовних оповідей, які осмислюють транскультурний досвід в сино-американській літературі.

Америка присутня в художньому світі роману перш за все у вигляді маркерів повсякденного життя, найчастіше згадуваними з них є «американський сніданок» кава, смажений хліб, сандвічі. Ці реалії несуперечливо співіснують з китайськими складовими частинами життя героїв. Плануючи першу зустріч, Ци-ін обмірковує як варіант китайський ресторан, а згодом відкинувши його, відправляється на китайський ринок на закупа до хатнього застілля. У цьому епізоді дається натяк на складний характер Ци-ін: акцентується її бачення негативної сторони китайських реалій. Вона засуджує китайський ресторан за багатолюдність та галас, уникає розмови з продавчиною овочів на ринку, побоюючись що, китайський ринок, який править китайській спільноті за інформаційний центр, миттєво рознесе всі її секрети. Негативне сприйняття навколишнього світу відображає внутрішній світ Ци-ін, який, спочатку прихований, проявляється тільки поодинокими «спалахами». Одним із них є різке ставлення до доньки чоловіка від попереднього шлюбу, яку вона називає «маленькою чаклункою демоном», звинувачуючи в усіх негараздах подружнього життя. Ци-ін зображено як «людину цього світу», яка прагне задоволення та успіху. Примітно, що характеристику її зовнішності подано через чоловічий погляд. Її колега Шан Біхун, представлений, із відтінком зневажливості, поціновувачем жіночої краси, розмірковує, що в зовнішності Ци-ін важко визначити беззаперечні ознаки привабливості. Шан Біхун, намагаючись визначити, в чому полягає привабливість Ци-ін, згадує та відкидає чи не всі китайські штампи жіночої краси: «брови ніби листя верби, очі ніби кісточки абрикосу», «брови ніби мечі, феніксові очі», «плодючі груди пишні стегна» (що очевидно є не випадковою алюзією на однойменний роман Мо Яня), «чарівно зваблива», «звабливо знесилена». Його висновок, що вона має «щось таке, що змушує подивитись на неї, а подивившись, придивитися уважніше, а придивившись уважніше, хочеться дізнатись

про її бажання та сподівання». Це образ активної «сильної» жінки, який у китайській традиції, як правило, осмислюється як відхилення від жіночого ідеалу, як втілення первня «інь». Увага до дій Ци-ін, «інтриг», що мають принести їй місце роботи й кар'єрне зростання, створюють відчутний «позитивний пафос», хоча й не позначений оціночними судженнями.

За контрастом образ Жу-чжень поданий через погляд Ци-ін та відсторонену характеристику оповідача. Ремінісценції на образ Лінь Дай-юй простежуються в рисах її тонкої душевної організації та в письменницькому таланті. В описі зовнішності Жу Чжень увагу сфокусовано на загальному враженні, яке передається трикратним повторенням ієрогліфа 光 «світло, сяйво». Уперше оповідач зазначає, що сяйво, яке оточує Жу-чжень, є проявом її «神韻» (досл. «божественний ритм»), ознаки довершеності та високості, яка, за відомим висловом поета та художника еп. Тан Чжан Янь-юаня, є обов'язковою остаточною ознакою естетичної довершеності художнього образу демона або божества. Пізніше оповідач протиставляє некрасивість Жу-чжень її квітучості: вона «навіть не красива, але квітуча й яскрава» «甚至不美, 但灼灼有光...». Говориться про те, що Жу-чжень «світиться сяйвом життя». Повторюване застосування ієрогліфа «光» для опису враження від краси персонажу вмикає ще одну, нехарактерну для китайської материкової літератури, японську алюзію: саме цей ієрогліф застосовано Мурасакі Сікібу в імені головного героя «Гендзі-моногатарі» Блискучого Гендзі (光源氏).

Ци-ін та Жу-чжень приховано протиставляються за ознаками «витонченість/приземленість» й в описі подружнього життя. Подружнє життя Жу-чжень з Лі жу-юем, яке скоріше нагадує співпрацю товаришів по професії, насичене легко помітними алюзіями на «Книгу Пісень» (蹇蹇独行, 奇葩香草), танську поезію (采擷), «Сон у Червоному Теремі» (莫若), але, попри очевидну романтичність «словнику», в цьому описі не згадуються почуття. Коротка згадка про родину Ци-ін, навпаки, сфокусована на бажанні зберегти «радісний настрій» (愉悦的心情), який об'єднує її із чоловіком. Загроза цьому почуттю у вигляді молодшої дочки Хван Лі-яня контрапунктно підкреслює силу почуття. Таким чином показано, що подружні стосунки Ци-ін, хоча, ймовірно, занадто приземлені або прагматичні, але реальні, тоді як Жу-чжень вони значною мірою ілюзорні.

Ци-ін, заручившись підтримкою, сприянням та рекомендаціями Жу-чжень, успішно проходить співбесіду та отримує посаду завідувача китай-

ського відділення, ставши прямим начальником Жу-чжень. Цю посаду вона уявляє як перший крок на сходах кар'єрного зростання, наступний етап якого – якнайскоріше отримання постійної штатної посади. Щоб добитися цього, вона планує низку навчальних та святкових заходів, найбільшим серед яких є подорож викладачів та керівництва університету до Китаю для налагодження зв'язків, навчальної та наукової співпраці. Основна мета Ци-ін, окрім створення позитивного образу працьовитого відданого справі співробітника, – це зближення з керівництвом університету, зокрема з ректором. Зображення напруженої праці Ци-ін та Жу-чжень, яка бере найактивнішу участь у проектах, складає основний зміст першої половини роману. Одночасно розкриваються подробиці життя персонажів, обставини їх повсякденного побуту та подружнього життя. Життя Ци-ін виявляється організованим навколо її роботи, її колишній та теперішній чоловіки посилено сприяють її справам, надаючи рекомендаційні листи, влаштовуючи необхідні зустрічі. Життя Жу-чжень до цього менш насичене подіями, центральне місце серед яких посідає робота з великою групою студентів-першокурсників та організаційна підготовка до стажування в Китаї. Тут актуалізується одна з найцікавіших тем в романі: китайський погляд на Китай ззовні. «Китай протягом декількох десятків років пробув в ізоляції від зовнішнього світу, це давня країна, оповита загадковістю, безмежно вабила вісімнадцяти- та дев'ятнадцятирічних студентів». Китайські реалії не потребують актуалізації в тексті, адресованому китайськомовному читачеві, на перший план виносяться романтизоване уявлення про Китай американських студентів, які щойно почали вивчати китайську. Ця напівдитяча зацікавленість осмислюється як усього тільки один із важелів, який дозволить Ци-ін реалізувати її прагнення. Зробивши все необхідне для реалізації подорожі до Китаю, Ци-ін готує собі підґрунтя до зближення з ректором, призначивши себе його перекладачем. Однак під час подорожі стається подія, яка кардинально змінює майбутнє та плани Ци-ін на Жу-чжень: ректор Сарма захоплюється не Ци-ін, а Жу-чжень. Жу-чжень довго не помічає зростаючої симпатії ректора, їх стосунки починають розвиватися лише після повернення до США. Ци-ін, усвідомивши, що її шанс втрачено, інтуїтивно відчуває, що хтось зайняв місце, яке вона готувала собі, починає сильно хвилюватися. Водночас Жу-чжень довго не знаходить у собі мужності поділитись секретом. Коли, зрештою, дізнається,

то Жу-чжень перетворюється для неї на смертельного ворога. Прагнучи помститись та захистити своє положення, Ци-ін пропонує деканові план роботи на наступний рік, в якому немає місця для Жу-чжень. Щоб обругувати таку пропозицію, їй приходится підставити Жу-чжень, доручивши їй підготовку заходу та не давши вчасно його провести. Водночас Жу-чжень проходить крізь важкий процес розриву з чоловіком. Жу-юй сприймає те, що Жу-чжень полюбила іншого, дуже болісно. Спочатку саме він йде з їхнього будинку, й тільки згодом Жу-чжень знаходить собі інше житло. Один із ключових моментів, який фіксує своєрідність авторського бачення персонажів, – це пасаж про «перші рази», які неодмінно трапляються в житті кожної людини, в якому відкривається американське бачення жіночого життя. «Кожна людина має пережити незчисленну кількість «перших разів»: перше побачення, перший поцілунок, перший прогуляний урок, перша різка відповідь батькам, перша сварка з однокласниками, перше вдягання бюстгалтера, перші місячні, вперше поділити ліжко з людиною протилежної статі, перша вагітність, перші роди, деякі перші рази не варті згадування, не варті запам'ятовування. Деякі перші рази закарбовуються в пам'яті на все життя, як це. Після багатьох років подружнього життя вперше залишитись самою, можливо, тимчасово, можливо – надовго в маленькому помешканні, сама стережу самотній світильник. На самоті бути зовсім не лячно, тільки самотньо».

Зрештою ректор заступається за Жу-чжень, у результаті чого Ци-ін відправляють у річну відпустку, після якої вона навряд чи повернеться на попереднє місце роботи. Заключна сцена роману зображає розмову Жу-чжень з Шан Біхуном. Він повідомляє, що Ци-ін подала в суд на університет, її чоловік подав на розлучення, що шансів знайти іншу роботу в неї майже нема, завдячуючи зіпсованій репутації. Насамкінець Жу-чжень відмовляється від запропонованої Шан Біхуном допомоги, ставлячи крапку не тільки в історії стосунків із цими героями, а ніби взагалі відмежовуючись від маленького світу китайської інтелігенції в США.

Висновки. Зсув оповідної перспективи від романтичної лінії в бік зображення робочих стосунків позначає транскультурну природу твору, який за більшістю стилістичних та позатекстових ознак ідентифікується з китайською літературою. Лінію стосунків із чоловіками разом із темою одруження відсунуто на другий план, натомість на першому плані – товариські стосунки двох жінок, які доволі несподівано, хоча й закономірно, у другій половині роману перетво-

рюються на суперництво. Стосунки Жу-чжень та Керма, хоча й мають сюжетоутворювальну функцію, однак зовсім не є стрижнем, навколо якого побудовано оповідь. Основний конфлікт розгортається навколо штатної ставки, за яку бореться Ци-ін. Вона не може вибачити Жу-чжень її стосунки з ректором, тому що Жу Чжень мимоволі зламала їй кар'єрні плани. На першому плані оповіді – детальне зображення повсякденного життя вдома й на роботі, персонажі розкриваються саме через опис їхньої робочої діяльності, вирішення проблем, які визначають їхню професійну викладацьку діяльність. Сучасна китайська література пропонує багато прикладів

творів про жінок, загальновідомі романи Чжан Цзе, Те Нінь, Су Тун, Ге Фей, Ван Ань-ї, але, як правило, зображення складної, часто трагічної жіночої долі не залишає простору для романтичної лінії, а за її наявності романтичні стосунки стають головною лінією, навколо якої будується оповідь. Американська лінія, позначена ідеалізацією вільного від традиційних патріархатних обмежень життя, доповнюється пунктиром японського відчуття прекрасного, реалізованого в імпліцитних алюзіях на естетику японських ліричних історій, розказаних у поезіях танка моногатарі-сю, зокрема «Ісе-моногатарі» та «Гендзі-моногатарі».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Селігей В.В. «Дискурс китайсько-американської транскультурації у творчості Ю Ліхуа: проблеми критико-аналітичної рецепції. *Кременецькі компаративні студії*. Кременець, 2017. Вип. 7. Т. 1. С. 265–276.
2. 杨振宁 写在前面.
3. 於梨华 在离去与道别之间.

УДК 82.09:82-32

ADJECTIVES AS MEANS OF PSYCHOLOGICAL NARRATION IN THE SHORT STORIES BY WILLIAM FAULKNER

ПРИКМЕТНИКИ ЯК ЗАСОБИ ПСИХОЛОГІЗАЦІЇ ОПОВІДІ В МАЛІЙ ПРОЗІ ВІЛЬЯМА ФОЛКНЕРА

Sytnyk O.V.,

orcid.org/0000-0003-4116-0425

Candidate of Philological Sciences, Docent,

*Associate Professor of the Department of Foreign Languages
Khmelnitsky National University*

The following research article is dedicated to the study of the peculiarities of formation and application both of adjectives and of epithets as the means of psychological narration in the short stories by William Faulkner. In the process of research we analyzed the lexical layer of the works from the short stories collection "Go Down, Moses" as well as others: "A Rose for Emily", "Dry September", "Persy Grimm", "Wash" etc. It is emphasized that the author of the abovementioned short stories tends to application of the complex adjectival structures which are directed at the revelation of not less complex psychological and emotional states of a person. Aiming at a demonstration of the subtlest soul motions and details W. Faulkner resorts to unusual decisions, creating authentic original epithets. Special attention in the article is drawn to the psychologically and emotionally coloured adjectives formed by means of affixes.

Key words: adjectives, epithets, short stories, psychologism, inner world of a person.

Дана наукова розвідка присвячена дослідженню особливостей творення та вживання прикметників та епітетних структур як засобів психологізації оповіді в малій прозі Вільяма Фолкнера. У ході дослідження було проаналізовано лексичний прошарок низки новел письменника, зокрема твори, що входять до збірки «Домашнє вогнище», а також «Троянда для Емілі», «Посушливий вересень», «Персі Грімм», «Вош» та інші. Відзначається, що автор вищезгаданих творів схильний до вживання комплексних ад'єктивних структур, спрямованих на відтворення складних душевних колізій персонажів. З метою передати найпотаємніші нюанси та тонкосплетіння внутрішнього життя людини В. Фолкнер вдається до нестандартних рішень, створюючи несподівані індивідуально-авторські епітети. Особлива увага також приділяється дослідженню прикметників психо-емоційного забарвлення, утворених афіксальним способом.

Ключові слова: прикметники, епітети, мала проза, психологізм, внутрішній світ.